

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Götheborgske

Spionen.

 Torsdagen, den 11 Januarii, 1766.

Jag är nu knapt detta dagar gammal i mit ämbete, och det har redan händt, at jag ledsnat. Olyckeligt öde, torde du säga, at först få en slyfla, och sedan lära at förestå hånne: sådant föder antingen bekymmer eller wårdslösheit. Det förra skadar ägaren, och det senare slyflan. Jag ogillar ej den tanken, min wän; slyflwa sanningen talar för dig. Men om jag ock lagt en börda på mina skuldror, under hwilken de swigta; om jag ock nu först får inse min osörmdogenhet, och lära widben af mina förrätningar; så bör du lifwål ursäkta mig. Mången torde hos sig slyfl finna anledning til et mildt omböme. Huru mången ämbetsman andas icke idel bekymmer, i brist af behörig insigt? Och huru ofta råsta icke slyflan och des ägare med hwarandra; den förra uti at hedra, och den senare at wanhedra? Jag fördjupar mig, deuna gången, ej widare i detta ämnet: en annan gång torde jag få tilfälle at widlystigare ytra mig, sedan jag sått göra nödiga och ännu flera upptäkter.

Jag har sagt, at jag ledsnat, och nu wil jag, under fyra ögon, upriktigt bekänna ordsaken. Jag gick ensam här om dagen ut i Staden. (Du wet hwem jag är, och altså lär du lätteligen gissa til ändamålet af min utgång.) Jag ströf håret: ur ansigtet, och gick med så granskande ögon, som hade jag nyligen fått dem, eller aldrig sedt Göttheborg förr än nu. Täckta gator, nätta och prägtiga hus, smygge inwånare, redeliga handslag, ärliga ansigten, idoga händer, nitiske lagspicare, råtsinte ämbetsmän, samt ensaldige, försarne och husagtige handtwerkare wiste sig för mig i så klar dag, at jag blef helt nögd med Göttheborg; men äfwen så ledsen och misnögd med min systa: ty hwad nytta wil wäl en Spion göra, där all tting går så ordenteligen til, där redeligheten hwilar på läpparne, där enighet gör samhällets styrka, där pengar ej åstadkomma förhastada domslut, och den fattiges angelägenhet ligger ömt på den rikes hjerta? Döm sself, om jag ledsnade utan ordsak. Jag hade förut tusende saker at upträcka; men nu ingen. Min wän, tro ej at jag liknar dem, som med en swart tunga tadla ämbetsmän, och, sieden de sselfwe blifwet, antingen tiga eller ock öka desses fel. Nej, jag fick erfara, at jag war omwän i konsten, och har desutan af naturen det felet, at wara godtrogen. Små saker öpna oss understundom ögonen i större; och hwad behöfwer jag annan försarenhet häruti, när jag har egen? Hör på hwad som hände. Jag wände tillbaka hem; men wäktes på wägen ur min dwala; en liten

fnö.

Knötkoll, och en gammal ed från en spåb tunga
 gjorde hela saken. Jag blef wäl mera wäl än
 öm; men wille likwäl kanna min owän, och för-
 sona mig med honom. Jag såg mig om, och
 bleff warse en liten usel och wårdslösad medmån-
 niskja, hwars enda handtwerk, wid 12 a 14 års
 ålder, war odygd och tiggert. Han höll på at
 tillaga nya wapen, antingen emot mig eller andre
 åswoen så oskyldige. Jag, frågade, hwarföre han
 oroaadt mig. Han war lagfaren och nekade. På
 fråggen om han kunde läsa, swarade han, at in-
 gen lärt honom, och änteligen när jag frågade,
 hwerm hans far wore; rögde hans staplande tun-
 ga nmer ofunnighet i släktregistret på fadrens sida
 än modrens. Besinna, sade jag til honom,
 huruu gudlös och oansständigt dit upförande är,
 samt t huru din ådla tid bätre både kunde och bor-
 de användas. Men när så alswarsamma före-
 stälningar gjordes för döfwa öron; bad jag ho-
 nom, och hans kamerater (ty sällskapet war talrikt)
 at ej i beröfwa gatan sin snö, utom hwilken Up-
 landss slådar, Wermelands trasware och Nor-
 landss björnhudar blifwa för wåre Götteborgs-
 boar: aldeles onyttiga. Betänker, fortsfor jag,
 at måången föder häst hela året igenom, nästan
 endast för några dagars nöge wid denna tiden.
 Jag, wet ej, om denna sista förestälningen hade
 någonn werkan. Jag förmodar likwäl det; ty
 gossar åka gerna bak. Af fruktan för hårdare
 medsafart gick jag hem, men tykte mig nu hafwa
 Götteborg inom närmare synpunkt, än tilföre, och

se oordentligheter öfver alt. I synnerhet beklaga
gade jag dessa våra små, och, til en stor del, ofly-
diga medmänniskors fördärf, och den skada vårt
fära Fädernesland härigenom får widfännas.

Vi födas hit nästan med blotta mögeligheten
at blifwa människor. Ofta göre wi deras dag-
gar mödosamme, och nätter sömnlösa, som arbeta
på vår förbättring, och en förskämd natur, eller et
i tid ej därpå utbrott af någon last, vinner ej
sällan på, ännars, den bästa upfostran. Ingen
lär altså neka, at ju den födes lyckelig, som har
någorlunda förmögare, ömsinte och wältänkte för-
äldrar. Däremot är den wärd at beklaga, som
wid inträdet i werlden emottages af äfwen så fat-
tige föräldrar, som han sjelf är, och lemnas så
godt som at egen stötsel, eller ock upfostras wårds-
löst. När naturen altså har fria tyglar, Gud
är ofänd, försörare insinna sig; så kan ingen un-
dra på, at de som af Skaparen blifwet ämnade
til människor, det är förnustigt tänkande kreatur,
blifwa wildjur, och i raseri ofta öfwerträffa dessa.
Götheborgs gator tyckas råttu blifwet en hympe-
schola för odugelige teiningar, af hwilka det al-
männa en gång skal samla stadeliga och bitra
frukter. Detta förekom mig i början nog be-
synnerligt; Staden äger sit Barnhus, och hwem
kan wäl mistänka goda anstalter inom des wakra
wiggas. Frimurare-Sällskapet underhåller i sit,
en ansenlig mängd af wårnlösa barn; icke des
mindre spöka små uslingar på gatorna, och med
odogder och bedröfweliga läten tala til wår wan-
heder.

heder. Hvad blifwer då ordsaken? Mån fattigdom hos Borgerſkabet? Nej, få Stæder i Riket åga förmögna inwånare ån vår. Mån rikedom? Löjelig fråga, torde man tänka; rikedom är ju ſjelfwa tilfallet at göra godt. Sakta ſakta, min wån: hwem wet, om du icke här finner rätta ordsaken? Rikedom ger wål anledning, at göra godt; om ågaren lårt konſten at dela ſina hafwor, en konſt den man ej ſofwer ſig til. Jag har ſjelf aldrig waret rik, men wål råknemåſtare; och funnet, at det är ſwårare at dividera, ån addera. De förmögne hafwa desutan fallan tid, at påminna ſig kärlekswerk: når stormar i hafwet wåcka stormar i ſjålen; når winſt och förluſt göra ſtåndig onmwårling af ſorg och glädje i hjertat, når man want ſig wid tråldom, blott för at öka guldklimpen, når glädjen och denne wåra och aſtaga lika tort; då glömmet man ju uſtingen, och ömma tankar af männiſklighet blifwa landsflygtiga. Bedrågeliga rikedomar, om detta är edet följd?

Hwad wålluſt ſmakar icke den, ſom haſt den lyſkan, at bidrağa til en fattig medmänniſkjas wålfård, och ſom wågat en del af ſit öſwerflöd, för at öka lyckelige inwånares antal. Jag är öſwertygad, at, om detta wore ſå kånbart för mångens hjerta, ſom det är ſant i ſig ſjelf, wåra gator ej ſulle witna om ſå många odygder af en wårdslösad ungdom, och landet ej få ſå många odugelige inwånare, ſom nu hånner.

Min Herre,

Jag har med nöge läst Er wakra Nyårs-önskan, och ser af förspråket in i de ämnen, som min Herre tänker at utarbete. Den bekantskap, som jag har med Herrar Angelsmän här i Staden, och wåre lärde Chinasarare, samt andre wälbereste Personer, sätter mig i tilstånd, at förskaffa min Herre någon hjelp, om den åstundas. Jag försäkrar, at Chinesen ensam är Spion god nog i Europa. Göttheborg har ock med Angelsmän mer umgänge, än at det kan lätteligen ledsna wid målningar af deras seder. Det kommer därpå an, huruwida man lyckeligen träffar, hwad som affbildras. Jag påminner mig imedlertid, hwad Mentor fordom skref i sina Beckoblad: Hundrade Auctorer, säger han, hafwa stupat, när tio lyckeligen trampat denne wådjeban, ehuru de med all styrka suländat långre resor. Det hånder kanske samma mig, som Pigan hos Musikanten, hwilken i sin Herres frånwaro tog Violon. Hon förde stråken på alla för hånne uptänkeliga sätt, utan at kunna frambringa sin Herres toner. När han ock oförmodeligen träffade hånne i detta arbete, sade han: Hwad gör du där, mit barn? Ach, min Herre, swarade hon; jag söker Edra wakra stämmor uti Violon: ty härifrån har jag märkt at de komma: men ehwad jag tar mig före, så hittar jag ändoch icke på rätta stället, där de äro til finnandes.

Det får gå, som det kan. När ingen känner mig, må jag ock et par gångor äga det något, at
som

som tredje man röna, hwad Almånhet smakar.
 Förblifwer

Metastasio.

Swar.

Wore jag skänd; en lycka, som ingen Gø-
 theborst Auctor lätteligen winnar; wille jag, som
 min Herres Mentor, låta på Torget upresa et
 Lejon med sit tilhöriga gap, hwilket skulle i hast up-
 swälja ämnen til en hel årgång. Hwad lycka för
 mig, at en så kostsam anstalt är nu icke af nöden?
 Så mycket mer bör jag med Skyldig tacksamhet
 erkänna min Herres löften, och twiflar ingalän-
 da på verkställigheten. Det är icke, at pröswa
 sina krafter på Ulyssis båge, at som en Swenskt
 Ulysses spionera! Välkommen med sina besök,
 min Gynnare!

Ö . .

Stads-nyheter.

Götheborgssta Werel-priset.

Dnsdagen, den 8 Januarii.

London	-	-	85	-	-	Dal. Rmt.
Amsterdam	-	76	-	-	-	M:t Rmt.

Markegång för Cronobergs Län 1765.

S:mt Dal. öre.

En tunna Krono-tionde Råg	18	"
En tunna dito Korn	14	"
En tunna Hafre	8	"
En tunna Malt	17	"

Söe

Sör Jönköpings Högstämmedöme.

S:mt Dal. öre.

En tunna Kåg	18	.
En tunna Malt	14	.
En tunna Korn	14	.
En tunna Hafre	9	.

Sör Elfsborgs Län och Dals Land.

S:mt Dal. öre.

En tunna Kåg	16	.
En tunna Korn	15	8
En tunna Malt	15	8
En tunna Hafre	8	.

Kurko-tidningar.

I Kronhus församlingen äro, förlebit år 1765, födde 133 barn: Döde 54 gamle personer och 67 barn: Wigde 49 Par.

Kundgörelse.

Åf Trycket äro nyligen utkomna Reglor till en Enke- och ommyndiga barns underhåls-cassa. Et litet Sällskap, som wil utan twiswel röja mindre anseende i stora werlden, än kärlet till fattiga medmänniskor, håller på at börja en inrättning, genom hwilken Enkor och ommyndiga barn kunna fredas från et tryckande och ofta oöndwifeligt elände. Människlighet och Christendom tala uti dessa korta reglor tydeligen i hwar rad. Jag härwiser altså hwar och en til dem, och är öf-wertygad; at et så adelsinnadt företagande an-tingen lär upwäcka medtåflan eller afund. Den förra witnar til wåre Medborgares heder, och den senare til deras wanheder; men bägge försäkra oss, at uphöfsmännen til denna wakra inrättning, af dessa två, blott förtjent den förra.